

Dokumentation

Konferenz

**Genutzte biologische Vielfalt und wirtschaftliche
Entwicklung in der Euroregion Pomerania**

Schloss Wartin, 28./29. Januar 2011

Dokumentacja

Konferencja

**Użytkowana różnorodność biologiczna oraz
rozwój gospodarczy w Euroregionie Pomerania**

zamek Schloss Wartin, 28/29 stycznia 2011

Veranstalter

Die Konferenz wurde veranstaltet von

- dem Verein Appelbom e.V. (Bugewitz, Landkreis Ostvorpommern),
- dem Umweltverband GAJA (Stettin, Wojewodschaft Westpommern),
- dem Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz Brandenburg und
- dem ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung (Büro Nord-Ost, Bugewitz, Landkreis Ostvorpommern)

FEDERACJA
ZIELONYCH
GAJA
organizacja pożytku publicznego
Istniejemy od 1993 roku

Organizator

Konferencja została zorganizowana przez

- stowarzyszenie Verein Appelbom e.V. (Bugewitz, powiat Ostvorpommern),
- Federację Zielonych GAJA (Szczecin, Województwo Zachodniopomorskie),
- Krajowy Urząd ds. Środowiska, Zdrowia i Ochrony Konsumentów kraju Brandenburgia oraz
- instytut ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung (Büro Nord-Ost, Bugewitz, powiat Ostvorpommern)

Landesamt für
Umwelt,
Gesundheit und
Verbraucherschutz

ECOLOG
INSTITUT FÜR SOZIAL - ÖKOLOGISCHE
FORSCHUNG UND BILDUNG gGmbH

Förderung

Dieses Projekt wurde unterstützt durch die Europäische Union aus Mitteln des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung (INTERREG IVA – Fonds für kleine Projekte der Euroregion Pomerania)

Wsparcie

Projekt niniejszy został dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (INTERREG IVA – Fundusz Małych Projektów Euroregionu Pomerania).

Kontakt

Dr. Silke Kleinhüchelkotten
ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung (Büro Nord-Ost)
Dorfstr. 33
D 17398 Bugewitz
silke.kleinhueckelkotten@ecolog-institut.de

Dr. H.-Peter Neitzke
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37
D 17398 Bugewitz
info@appelbom.de

Programm der Konferenz

28.01.

12:00 *Ankunft der Teilnehmer, Imbiss*

13:00 **Begrüßung**

Dr. H.-Peter Neitzke, Appelbom e.V.

Erhaltung der Agrobiodiversität in Deutschland und Polen: Die Stiftung AgriNatura und das Sozial-Ökologische Institut

Moderation: Dr. H.-Peter Neitzke, Appelbom e.V.

Förderung der Agrobiodiversität in Polen

Karol Przybylak, Stiftung AgriNatura

(Agro-)Biodiversität als Thema europäischer Agrar(umwelt)politik und Forschung

Rudolf Vögel, Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz, Brandenburg

Kommunikation zur biologischen Vielfalt: Beispiele aus Deutschland und Europa

Dr. Silke Kleinhüchelkotten, ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung

Fragen, Antworten, Kommentare

15:30 *Pause*

16:00 **Förderung deutsch-polnischer Projekte durch die Deutsche Bundesstiftung Umwelt**

Wieslawa Dyki, Deutsche Bundesstiftung Umwelt

16:45 **Genutzte biologische Vielfalt und Regionalentwicklung: Neue Kooperationen und Projekte**

Übersicht über die bereits vorliegenden Projektideen und Vorstellung der Schwerpunkte der Arbeit in den Arbeitsgruppen

Dr. H.-Peter Neitzke, Appelbom e.V.

17:15 **Ideen und Projekte**

1. Phase der Arbeit in 3 parallelen moderierten Arbeitsgruppen

Arbeitsgruppe 1

Erhaltung und Entwicklung der biologischen Vielfalt in Landwirtschaft, Gartenbau, Forst- und Fischwirtschaft

Moderation: Dawid Zyskowski, Grüne GAJA

Impulsreferate:

Tomasz Czubachowski, Verein für alte Sorten und Rassen

Christof Blank, Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V.

Arbeitsgruppe 2

Biologische Vielfalt als Basis für die wirtschaftliche Entwicklung in der Euroregion Pomerania

Moderation: Dr. H.-Peter Neitzke, Appelbom e.V.

Impulsreferate:

Dr. Wojciech Halicki, Institut für angewandte Ökologie und Ökolandbaubetrieb Skorzyn

Dr. Rainer Holz, Staatliches Amt für Landwirtschaft und Umwelt Stralsund

David Egelmeers, Stanislaw Karlowski Stiftung

Arbeitsgruppe 3

Kommunikation und Bildung zur genutzten biologischen Vielfalt

Moderation: Dr. Silke Kleinhüchelkotten, ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung

19:00 *Abendessen*

Geselliger Abend

29.01.

8:30 **Ideen und Projekte**

Fortsetzung der Arbeit in den Arbeitsgruppen

11:00 **Vorstellung der Ergebnisse der Arbeit in den Arbeitsgruppen**

Moderatoren der Arbeitsgruppen

12:00 *Mittagessen*

Program konferencji

28.01.

12:00

Przyjazd uczestników, Lunch

13:00

Powitanie

dr H.-Peter Neitzke, stowarzyszenie Appelbom e.V.

Zachowanie (Agro-)bioróżnorodności w Niemczech i w Polsce

moderacja: dr H.-Peter Neitzke, stow. Appelbom e.V.

Ochrona i promocja bioróżnorodności rolniczej w Polsce. Działania AgriNatura i Społecznego Instytutu Obywatelskiego

Karol Przybylak, Fundacja AgriNatura

(Agro-)Bioróżnorodność jako temat europejskiej polityki (agro-)środowiskowej i badań

Rudolf Vögel, Krajowy Urząd ds. Środowiska, Zdrowia i Ochrony Konsumentów kraju Brandenburgia

Komunikacja dot. różnorodności biologicznej: Przykłady z Niemiec i Europy

dr Silke Kleinhüchelkotten, ECOLOG – instytut badań socjo-ekologicznych i edukacji

Pytania, Odpowiedzi, Komentarze

15:30

Przerwa

16:00

Wspieranie polsko-niemieckich projektów przez fundację Deutsche Bundesstiftung Umwelt

Wiesława Dyki, Fundacja Deutsche Bundesstiftung Umwelt

16:45

Użytkowana biologiczna różnorodność oraz rozwój regionalny - nowe kooperacje i projekty

Przegląd istniejących pomysłów potencjalnych projektów oraz prezentacja punktów ciężkości pracy w grupach roboczych

dr H.-Peter Neitzke, stow. Appelbom e.V.

17:15

Pomysły i projekty

Faza 1 pracy w 3 równolegle moderowanych grupach roboczych
grupa robocza 1

Zachowanie i rozwój różnorodności biologicznej w rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie oraz rybołówstwie

moderacja: Dawid Zyskowski, Federacja Zielonych Gaja

referaty-impulsy:

Tomasz Czubachowski, Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras

Christof Blank, Stowarzyszenie na rzecz zachowania i rekultywacji w Brandenburgii roślin użytkowych

grupa robocza 2

Bioróżnorodność jako baza rozwoju gospodarczego w Euroregionie Pomerania

moderacja: dr H.-Peter Neitzke, stow. Appelbom e.V.

referaty-impulsy:

dr Wojtek Halicki, Instytut Ekologii Stosowanej oraz gospodarstwo ekologiczne Skórzyn

dr Rainer Holz, Państwowy Urząd ds. Rolnictwa i Środowiska Stralsund

David Egelmeers, Fundacja im. Stanisława Karłowskiego

grupa robocza 3

Komunikacja i edukacja dot. użytkowanej różnorodności biologicznej

moderacja: dr Silke Kleinhüchelkotten, ECOLOG – instytut badań socjo-ekologicznych i edukacji

19:00

Kolacja

Program wieczorny

29.01.

8:30

Pomysły i projekty

Kontynuacja pracy w grupach roboczych

11:00

Prezentacja wyników pracy w grupach roboczych

moderatorzy grup roboczych

12:00

Obiad

Projektvorschläge

In der folgenden Übersicht sind die Titel der Projektvorschläge zusammengestellt, für die zur Konferenz Projektskizzen vorlagen oder die bei der Konferenz neu entwickelt wurden. Als Kontakte sind jeweils die Personen angegeben, die die Projektskizzen vorgelegt haben oder die sich in den Arbeitsgruppen bereit erklärt haben, die Koordination der weiteren Arbeit an den Projektvorschlägen zu übernehmen.

Propozycje projektów

Poniższe zestawienie zawiera tytuły propozycji projektów naszkicowanych przed konferencją lub propozycji powstałych podczas konferencji. Jako osoby kontaktu podane zostały osoby, które przesyłały projekt bądź podczas konferencji zaoferowały przejęcie koordynacji dalszych prac związanych z propozycjami projektów.

Weidetiere und Weidelandschaften - der Schlüssel zur Erhaltung der biologischen und landschaftlichen Vielfalt in der Pomerania-Region

Ziele und Nutzen für die Natur und die Menschen in der Euroregion Pomerania

Im Rahmen eines Projektes sollen in der Pomeraniaregion Aktionen durchgeführt werden, die den (biologischen) Zustand und informellen Erlebniswert von Landschaften darstellen und vermitteln, die durch Aktivitäten bzw. Aktivitätsmuster von Weidetieren auf großen Flächen geprägt werden. Mit dem Vorhaben soll der Fokus auf einen hoch gefährdeten Landschaftstyp, nämlich die Weiden (und Wiesen), Heiden und Hutungen, also die traditionellen Landschaften der (extensiven) Tierhaltung, gelenkt werden. Diese sind gesamtgesellschaftlich in ihrer ökologischen und sozialen Qualität und in ihren agrarökonomischen und touristischen Potentialen erheblich unterbewertet. Da Weidelandschaften bereits in vielen Bereichen aus unserem Blickfeld entschwunden sind, wird durch die Öffentlichkeit, aber auch durch die zuständigen Fachverwaltungen häufig übersehen, dass ein sehr großer Teil der im Fokus des Naturschutzes stehenden Pflanzen- und Tierarten sowie Biotoptypen, d.h. das relevante Biodiversitätspotenzial, direkt oder indirekt maßgeblich vom Wechselspiel von Pflanzenwachstum und Pflanzenbeweidung durch Tiere, also von der Nutztierhaltung im Weidegang oder von "wilder" Beweidung durch sog. Graser abhängig sind.

Die Projektdurchführenden schaffen ein informelles und kommunikatives Forum sowie eine breite Plattform von Unterstützern einer Reaktivierung und langfristigen Erhaltung des Landschaftstyps der Weidelandschaften. Dazu sind Situationsanalysen und -bewertungen, Seminare, Gespräche mit Politikern, örtliche Aktionen, Qualifizierungen und Prämierungen vorgesehen. In die Kommunikation sollen alle einschlägigen Interessengruppen und Nutzerverbände (regionalspezifische Rinderzuchtverbände, Schafzuchtverbände, Bauernverbände, Verbände des ökologischen Landbaus, Tourismusverbände, Naturschutz- und Heimatverbände) sowie Landwirte und Tierhalter einbezogen werden.

Geplante Arbeiten und Zeitraum für deren Durchführung

- Erarbeitung spezieller Fakten und Beiträge zum Informationsaustausch und zur grenzübergreifenden Kommunikation über den Schutz, die Pflege, Entwicklung und Regeneration von Beweidungsökosystemen, den Arten- und Biotopschutz, die Förderung des ökologischen Landbaus, sowie über die Erhaltung und Entwicklung der Eigenart und Schönheit von offenen und halboffenen Landschaften in der Pomeraniaregion.
- Erarbeitung regionsspezifischer Kriterien für die Identifizierung von Weidelandschaften und Heiden mit regionaler Bedeutung einschl. Vorbereitung und Organisation eines Wettbewerbs.
- Aussagen zur notwendigen ökonomischen Förderung von Beweidungssystemen.
- Durchführung von Seminaren und Zusammenstellung von Informations- und Schulungsmaterial.
- (Konkrete biotopschaffende oder -verbessernde Maßnahmen im Landschaftsraum des Projektgebiets sind nicht vorgesehen.)

Zeitraum der Durchführung

möglichst in den Jahren 2011 und 2012 (im Hinblick auf die laufende Diskussion über die künftige Agrarumweltförderung im EU-Rahmen)

Gesamtkostenrahmen des Projekts

insgesamt 1,0 Stelle für Projektkoordination (AgraringenieurIn und FachjournalistIn), Sachkosten, Verwaltungskostenanteil, Kosten für Druckartikel, Kosten für Drittleistungen (z.B. Übersetzungen)

Kooperationswünsche

Naturschutzverwaltungen, Landwirtschaftsverwaltungen, Naturschutz- und Nutzerverbände, Hochschulen, Tierhalter, Tourismusverbände

Kontakt

- Hermann Baier
D 18519 Sundhagen
hauhechel@t-online.de

Zwierzęta i krajobrazy pastwiskowe kluczem do zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej w regionie Pomierania

Cele i korzyści dla przyrody oraz ludzi w Euroregionie Pomierania

W ramach projektu realizowanego w regionie Pomierania przeprowadzone mają zostać działania przedstawiające i przekazujące (biologiczny) stan oraz nieformalną wartość doznań/przeżyć związanych z krajobrazami, które charakteryzują działania czy wzorce działań zwierząt pastwiskowych żyjących na dużych powierzchniach. W centrum zainteresowania niniejszego przedsięwzięcia ma się znaleźć wysoko zagrożony typ krajobrazu jakim są pastwiska (i łąki), wrzosowiska i lasy wykorzystywane jako pastwiska - a więc tradycyjne krajobrazy (ekstensywnego) chowu zwierząt. Ich wartość – jeśli chodzi o ich jakość ekologiczną i społeczną oraz potencjały agro-ekonomiczne i turystyczne jest przez ogół społeczeństwa w znacznym stopniu niedoceniana.

Ponieważ krajobrazy pastwiskowe w wielu dziedzinach zniknęły z pola widzenia, ogół społeczeństwa jak również odpowiedzialne podmioty administracji często nie dostrzegają, że ogromna część gatunków roślin i zwierząt oraz typów biotopów, tj. istotny potencjał bioróżnorodności, jest bezpośrednio lub pośrednio w znacznym stopniu zależny od wzajemnych oddziaływań między wzrostem roślin i wypasem zwierząt - a więc od chowu zwierząt użytkowych na pastwiskach czy „dzikiego” wypasu.

Realizujący projekt stworzą nieformalne i komunikatywne forum jak również szeroką platformę osób wspierających reaktywację i długotrwałe zachowanie typu krajobrazu jakim są krajobrazy pastwiskowe. W tym celu przewidziane są analizy i oceny sytuacyjne, seminaria, rozmowy z politykami, akcje miejscowe, kwalifikacje i premiowania. W komunikacji uczestniczyć mają wszystkie odnośne grupy interesów i stowarzyszenia (specyficzne dla danego regionu związki hodowli bydła, hodowli owiec, związki zrzeszające chłopów/rolników, związki rolnictwa ekologicznego, związki turystyczne, związki ochrony przyrody i związki krajoznawcze) jak również rolnicy i osoby zajmujące się chowem zwierząt.

Zaplanowane prace oraz okres ich realizacji

- Opracowanie szczególnych faktów i artykułów celem transgranicznej komunikacji i wymiany informacji dotyczących ochrony, pielęgnacji, rozwoju i regeneracji ekosystemów pastwiskowych, ochrony gatunków i biotopów, wspierania rolnictwa ekologicznego jak również zachowania i rozwoju specyfiki/swoistości i piękna otwartych i półotwartych krajobrazów w regionie Pomierania.
- Opracowanie specyficznych dla regionu kryteriów identyfikacji krajobrazów pastwiskowych i wrzosowisk o znaczeniu regionalnym wraz z przygotowaniem i organizacją konkursu.
- Wypowiedzi dot. koniecznego wsparcia ekonomicznego systemów wypasu.
- Przeprowadzenie seminariów oraz zestawienie materiałów informacyjnych i edukacyjnych.
- (Konkrete działania tworzące czy ulepszające biotop w krajobrazie obszaru projektu nie są przewidziane.)

Okres realizacji

możliwie w latach 2011 i 2012 (ze względu na trwającą dyskusję dot. przyszłego wspierania rolnictwa w ramach UE)

Koszty całkowite projektu

1 miejsce pracy - koordynacja projektu (inżynier rolnictwa i dziennikarz-specjalista), koszty rzeczowe, udział kosztów administracyjnych, koszty artykułów drukowanych, koszty usług osób trzecich (np. tłumaczenia)

Życzenia dot. kooperacji

administracja ochrony środowiska, administracja rolnictwa, związki ochrony przyrody, szkoły wyższe, hodowcy zwierząt, związki turystyczne

Kontakt

- Hermann Baier
D 18519 Sundhagen
hauhechel@t-online.de

Natürliche biologische Vielfalt in den Waldökosystemen

Projektziele

Auf der Grundlage sorgfältig ausgewählter und untersuchter Demonstrationsobjekte Erarbeitung von Regeln guter Praxis für die Bereicherung der biologischen Vielfalt in den Waldökosystemen

Vorteile für die Natur und die Einwohner der Euroregion Pomerania

Die Herstellung eines Netzes von Demonstrationsobjekten, Erarbeitung der Regeln guter Praktiken und deren Einführung in der Praxis wird einen entscheidenden Einfluss auf die Verbesserung der biologischen Qualität der Waldökosysteme, insbesondere in den Gebieten Natura 2000 haben.

Aufgaben

- Herstellung (Auswahl der Objekte) eines Netzes von Demonstrationsobjekten – bis Ende April 2011
- Erarbeitung von Methoden und der Bewertungskriterien des Natürlichkeitsgrades der Waldökosysteme – bis Ende April 2011
- Durchführung einer Bewertung des Natürlichkeitsgrades von ausgewählten Objekten – bis Ende September 2011
- Durchführung einer ähnlichen Bewertung bei ausgewählten typischen wirtschaftlichen Objekten – bis Ende September 2011
- Vergleich der erzielten Ergebnisse sowie auf ihrer Grundlage Erarbeitung von Regeln guter Praktiken für die Forstwirtschaft – bis Ende Dezember 2011
- Vorbereitung und Herausgabe einer das Projekt abschließenden Publikation – bis Ende März 2012
- Zusammenfassende Konferenz verbunden mit Workshops in der Natur – Juni 2012

Projektbeginn

Februar-März 2011

Projektpartner

Regionale Direktion der Staatswälder in Szczecinek

Regionale Direktion des Umweltschutzes in Szczecin

Vertreter der Forstverwaltung aus Brandenburg und Mecklenburg-Vorpommern

Kontakt

- o Daniel Lemke
Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku
ul. Mickiewicza 2, PL 78-400 Szczecinek
daniel.lemke@szczecinek.lasy.gov.pl

Sprache der Kommunikation

PL, GB

Naturalna różnorodność biologiczna w ekosystemach leśnych

Cele projektu

Na podstawie starannie wybranych i zbadanych obiektów demonstracyjnych wypracowanie zasad dobrych praktyk dla wzbogacenia różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych.

Korzyści dla przyrody i ludności Euroregionu Pomerania

Stworzenie sieci obiektów demonstracyjnych, wypracowanie zasad dobrych praktyk i wdrożenie ich do praktyki będzie miało znaczący wpływ na poprawę jakości przyrodniczej ekosystemów leśnych, szczególnie na obszarach Natura 2000.

Zadania

- Stworzenie (wybór obiektów) sieci obiektów demonstracyjnych – do końca kwietnia 2011 r.
- Wypracowanie metod i kryteriów oceny stopnia naturalności ekosystemów leśnych – do końca kwietnia 2011 r.
- Przeprowadzenie oceny stopnia naturalności wybranych obiektów – do końca września 2011 r.
- Przeprowadzenie podobnej oceny w wybranych typowych obiektach gospodarczych – do końca września 2011 r.
- Porównanie otrzymanych wyników oraz wypracowanie na ich podstawie zasad dobrych praktyk dla gospodarki leśnej – do końca grudnia 2011 r.
- Przygotowanie i wydanie publikacji podsumowującej projekt – do końca marca 2012 r.
- Konferencja podsumowująca połączona z warsztatami terenowymi – czerwiec 2012 r.
- Start projektu: luty-marzec 2011 r.

Partnerzy projektu

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie

przedstawiciele administracji leśnej z Brandenburgii i Meklemburgii-Pomorza Przedniego

Kontakt

- o Daniel Lemke
Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku
ul. Mickiewicza 2, PL 78-400 Szczecinek
daniel.lemke@szczecinek.lasy.gov.pl

Język komunikacji

PL, GB

Entwicklung eines Streuobstkataster als Informationsbasis zur Sicherung und Regeneration von Obstarten- und Obstsortenvielfalt

Ziele und Nutzen für die Natur in der Euroregion Pomerania

Streuobstbestände und Obstalleen bieten eine Vielzahl von Möglichkeiten hinsichtlich der Erhaltung und Nutzung obstgenetischer Ressourcen. Umwelt- und Gesellschaftseinflüsse, straßenbauliche Maßnahmen sowie Veränderungen im Obstbau des vergangenen Jahrhunderts, bewirkten einen immer weiter fortschreitenden Verlust an obstgenetischen Ressourcen. Daher gibt es im Land Brandenburg vielfältige Bestrebungen den Verlust von Streuobstanlagen durch die Planung von Neuanlagen und Bestandsregenerationen, zu kompensieren. Zu diesem Zweck wurde von der Humboldt – Universität zu Berlin ein Streuobstkataster entwickelt, welches folgende Informationen enthält:

- Eine Übersicht über bereits vorhandene Streuobstbestände.
- Regionale Baumschulen, die (historische) Obstsorten für den Streuobstanbau anbieten und Vermehrung betreiben
- Regionale Verarbeiter von Streuobstprodukten Fachfirmen für die Pflege und Erhaltung von Streuobstbeständen, Baumgutachter, Experten bezüglich der Sortenbestimmung.
- Landschaftspflegeverbände.
- Neuanlage und Planung von Streuobstwiesen.

Alle Informationen wurden in einer Datenbank aufbereitet und können durch gezielte Abfragen abgerufen werden. Anhand ausgewählter Karten konnten Flächen ohne Streuobstanbau identifiziert werden, welche potentiell für die Anlage von neuen Streuobstbeständen zur Verfügung stehen.

Ziel ist es, das bestehende Projekt auf polnischer Seite der Euroregion Pomerania ebenso umzusetzen, um so einen Beitrag zur Sicherung und Regeneration obstgenetischer Ressourcen zu leisten.

Geplante Arbeiten und Zeitraum für die Durchführung

- Regionalgeographische Erfassung von Beständen und Sorten in Form von Kartierungen
- Regeneration und Multiplizierung von regionaltypischen, standortangepassten Sorten

Angestrebter Umsetzungszeitraum für das Projekt: 3 Jahre

Kooperationswünsche

Es wird eine Projektkooperation zwischen polnischen Baumschulen / Naturschutzverbänden und der Arbeitsgruppe 'Streuobstkataster in Brandenburg' der Humboldt – Universität zu Berlin sowie dem Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V. (VERN) angestrebt.

Kontakt

- o Dr. Matthias Zander
Humboldt – Universität zu Berlin, Landwirtschaftlich – Gärtnerische Fakultät
Institut für Gartenbauwissenschaften, Fachgebiet Gärtnerische Pflanzsysteme
matthias.zander@agr.ar.hu-berlin.de
- o Rudolf Vögel
VERN e.V. und Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz Brandenburg
rudolf.voegel@LUGV.Brandenburg.de

Utworzenie katastru łąk porośniętych drzewami owocowymi (sądów wysokopiennych) jako bazy informacyjnej mającej na celu zabezpieczenie i regenerację różnorodności gatunków i odmian owoców

Cele i korzyści dla przyrody w Euroregionie Pomerania

Drzewa owocowe rosnące na łąkach oraz aleje owocowe oferują wiele możliwości jeśli chodzi o zachowanie i użytkowanie owocowych zasobów genetycznych. Wpływ środowiska, społeczeństwa, budowa dróg jak również zmiany w uprawie owoców jakie miały miejsce w ubiegłym stuleciu, doprowadziły do wciąż postępującej utraty owocowych zasobów genetycznych. Dlatego też w kraju Brandenburgia prowadzone są liczne starania mające na celu skompensowanie utraconych sądów wysokopiennych poprzez zaplanowanie nowych kompleksów oraz regenerację stanu istniejącego. W tym celu Uniwersytet Humboldta w Berlinie utworzył kataster łąk porośniętych drzewami owocowymi, który zawiera następujące informacje:

- przegląd już istniejących sądów wysokopiennych
- regionalne szkółki drzewek oferujące (historyczne) odmiany owoców celem ich uprawy i zajmujące się ich rozmnażaniem
- regionalni wytwórcy produktów z owoców pozyskanych, z drzew rosnących na łąkach, specjalistyczne firmy zajmujące się pielęgnacją i zachowaniem stanu drzew owocowych, rzeczoznawcy drzew, eksperci określający ich odmiany
- stowarzyszenia pielęgnujące krajobraz.
- zagospodarowanie i planowanie nowych sądów wysokopiennych

Wszystkie informacje zostały zgromadzone w bazie danych i mogą zostać przywołane poprzez zapytania. Na podstawie wybranych map możliwa była identyfikacja powierzchni pozbawionych łąk porośniętych drzewami owocowymi, które potencjalnie będą mogły posłużyć jako obszar nasadzenia nowych drzew owocowych.

Celem jest realizacja istniejącego już projektu po polskiej stronie Euroregionu Pomerania, aby w ten sposób przyczynić się do zabezpieczenia i regeneracji owocowych zasobów genetycznych.

Zaplanowane prace oraz okres ich realizacji

regionalno-geograficzna rejestracja stanów i odmian w formie map

regeneracja i powielenie typowych i dostosowanych do danego regionu odmian

okres realizacji projektu: mile widziane 3 lata

Życzenia dot. kooperacji

Mile widziana kooperacja pomiędzy polskimi szkołkami / stowarzyszeniami ochrony środowiska oraz grupą roboczą 'Kataster łąk porośniętych drzewami owocowymi w Brandenburgii'

Uniwersytetu Humboldta w Berlinie i Stowarzyszeniem na rzecz zachowania w Brandenburgii roślin użytkowych (VERN e.V.).

Kontakt

- o dr Matthias Zander
Uniwersytet Humboldta w Berlinie, Wydział Rolno-Ogrodnicy
Instytut Nauk Ogrodniczych, Specjalność Ogrodowe Systemy Roślinne
matthias.zander@agrar.hu-berlin.de
- o Rudolf Vögel
VERN e.V. oraz Krajowy Urząd ds. środowiska, Zdrowia i Ochrony Konsumentów
kraju Brandenburgia
rudolf.voegel@LUGV.Brandenburg.de

Erhaltung und Wiederverbreitung regionaltypischer Obstsorten

Ziele und Nutzen

Im Rahmen eines über „Regionen aktiv“ geförderten Projektes wurden 2003 alle regionaltypischen Apfelsorten systematisiert (Nordostdeutschland plus früheres Hinterpommern), d. h. Entstehung, frühere Verbreitung, Eigenschaften und Bezugsquellen für ca. 600 Sorten zusammengetragen (siehe Obstsortenverzeichnis auf Homepage Landschaftspflegeverband Region Odermündung). Um dieses Projekt auch nach der Förderung fortzusetzen, haben wir als Landwirtschaftsbetrieb folgende Aktivitäten unternommen:

- Erfassung der im Landkreis UER freistehenden alten Apfelbäume (Standort, Sorte, Zustand – ca. 1/3 des Kreisgebietes fertig)
- alljährliche Obstsortenausstellung mit Sortenbestimmung für Besucher (meist Waldeshöher Apfelmarkt und Burg Klempenow)
- Sammelbestellung für Kleinkunden bei Spezialbaumschulen mit Sortiment von über 500 Sorten (Transport zentral zu unserem Hof, Verteilung der einzelnen Bestellungen nach Absprache).

So konnten wir gewährleisten, dass jeder Interessent den Namen seiner gewünschten Sorte erfährt und diese als Baum bestellen kann, sofern erhältlich. Dieses bewährte System lässt sich ehrenamtlich nicht aufrechterhalten, im Jahr 2010 haben wir aus Kapazitätsgründen schon komplett aussetzen müssen. Dementsprechend sollten diese Inhalte für einen größeren Bezugsraum als Projekt gefördert werden.

Geplante Arbeiten / Zeitraum

- Erfassung wichtiger Altobstbestände in der Region (Obstalleen, Obstwiesen, Gutsgärten, aufgelassene Plantagen) [2011-2013]
- Organisation von Pflege und Nachpflanzung bei besonders wertvollen Beständen (z. B. Birnenallee Sommersdorf, Obstwiese Radewitzer Heide, Apfelalle Wilsickow) [ab 2012]
- jährlich zentrale Obstausstellung auf deutscher und polnischer Seite mit Sortenbestimmung für Publikum [ab 2011]
- Organisation von Sammelbestellungen (siehe oben) [ab 2011]
- Erfassung und Veröffentlichung aller regionalen Anbieter zum Thema Obst (Veredelung, Baumschulen, Baumpflege, Hofverkauf, Mostereien usw.) [Erfassung 2011, Publikation ab 2012]
- Öffentlichkeitsarbeit [Zeitraum: laufend ab 2011]

Kooperationswünsche

Sehr breit: alle am Thema Interessierten.

Sinnvoller Projektträger gesucht, da ehrenamtlich nicht zu bewältigen.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Zachowanie i ponowne rozpowszechnienie typowych dla danego regionu odmian owoców

Cele i korzyści

W ramach projektu wspartego w ramach „Regionen aktiv“ w 2003 roku usystematyzowane zostały wszystkie typowe dla danego regionu odmiany jabłek (Północne Niemcy plus dawne Pomorze Tylnie), tzn. ich powstanie, wcześniejsze występowanie, cechy oraz źródła pozyskania ok. 600 odmian (patrz spis odmian owoców na stronie internetowej związku Landschaftspflegeverband Region Odermündung). Aby kontynuować projekt również po wygaśnięciu wsparcia, jako przedsięwzięcie rolne podjęliśmy następujące działania:

- spis wolnostojących starych drzew jabłoni w powiecie ziemskim UER (miejsce, odmiana, stan – ok. 1/3 obszaru powiatu jest gotowa)
- coroczna wystawa odmian owoców wraz z określeniem odmiany dla odwiedzających (najczęściej Waldeshöher Apfelmarkt /Rynek jabłkowy Waldeshöhe/ i zamek Burg Klempenow)
- zamówienia zbiorowe dla odbiorców detalicznych w specjalnych szkółkach drzew z asortymentem ponad 500 odmian (centralny transport do naszego gospodarstwa, podział pojedynczych zamówień po uzgodnieniu).

W ten sposób mogliśmy zapewnić, że każda osoba zainteresowana znajdzie nazwę poszukiwanej przez siebie odmiany i tę - o ile jest dostępna - będzie mogła zamówić jako drzewko.

Sprawdzonego systemu nie jesteśmy w stanie utrzymać działając społecznie. W roku 2010 ze względu na ograniczone możliwości byliśmy zmuszeni zaprzestać wszelkich działań. Treści niniejsze winny zostać wsparte w ramach projektu przewidzianego dla większego obszaru.

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

- Spis ważnych starych drzew owoców w regionie (aleje owocowe, łąki porośnięte drzewami owocowymi, ogrody przy dworkach/pałacykach, dawne plantacje) [2011-2013]
- Organizacja pielęgnacji i ponownych nasadzeń w przypadku szczególnie wartościowych stanów (np. aleja gruszy Sommersdorf, łąka owocowa Radewitzer Heide, aleja jabłoni Wilsickow) [od 2012]
- Coroczna centralna wystawa owoców po stronie polskiej i niemieckiej z określeniem odmiany dla publiczności [od 2011]
- Organizacja zamówień zbiorowych (patrz wyżej) [od 2011]
- Spis i opublikowanie wszystkich regionalnych oferentów mających związek z owocami (uszlachetnianie, szkółki, pielęgnacja drzew, sprzedaż z gospodarstwa, wytwórnie moszczu itd.) [spis 2011, publikacja od 2012]
- Public Relations [okres czasu: na bieżąco od 2011]

Życzenia dot. kooperacji

bardzo szerokie: wszyscy zainteresowani tematem.

poszukiwany odpowiedni podmiot odpowiedzialny za projekt, ponieważ w ramach pracy społecznej projekt nie jest do zrealizowania

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Erhaltung stark gefährdeter Ackerwildkräuter

Ziele und Nutzen

Kaum eine Organismengruppe unserer Region hat in den vergangenen 50 Jahren so starke Verluste erlitten wie die Segetalflora. Früher praktisch auf jedem Feld vertreten, finden sich die 40 inzwischen stark gefährdeten Ackerwildkrautarten in M-V nur noch auf 0,2 % der genutzten Äcker. Wir haben 2009/10 knapp die Hälfte der Ackerfläche im Landkreis UER ehrenamtlich nach gefährdeten Arten untersucht und konnten einige Reliktorkommen feststellen, die ohne unterstützende Maßnahmen in den nächsten Jahren auch erlöschen werden. Gemeinsam mit dem Landesumweltamt (LUNG Güstrow) wurden die Funde in eine Gebietskulisse zur Förderung von Ackerschonstreifen aufgenommen, für die 2011 Förderanträge durch die Landwirte gestellt werden können (ohne Beratung aber nicht gestellt werden, siehe 2010). Um die Arten tatsächlich in der Region zu erhalten sind, sind darüber hinaus folgende Schritte erforderlich (siehe geplante Arbeiten):

Geplante Arbeiten / Zeitraum

- Flächendeckende Suche nach stark gefährdeten Segetalarten auf der deutschen und polnischen Seite (ist bei entsprechender Finanzierung in 2 Jahren machbar, also beispielsweise 2011/12)
- Meldung der Funde an die Landesbehörden (fortlaufend während Erfassung)
- Information der betroffenen Landwirte über die vorkommenden Arten und deren Ansprüche sowie über freiwillige und geförderte Maßnahmen zum Erhalt (im Anschluss an Erfassung, also ab 2012, möglichst mit Infomaterial)
- Überführung einzelner Flächen in dauerhafte Sicherung (Verknüpfung mit DBU-Projekt '100 Äcker für die Vielfalt')
- Öffentlichkeitsarbeit (Ackerwildkräuter sind auch touristisch attraktiv)
- anschließendes Monitoring (ab 2012) kann in Kooperation mit den zuständigen Landesbehörden stattfinden

Kooperationswünsche

Alle am Thema Interessierten, insbesondere Ökogut Brodowin (Frank Gottwald) und wissenschaftliche Stellen auf polnischer Seite.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Zachowanie silnie zagrożonych rosnących dziko ziół polnych

Cele i korzyści

Chyba żadna z grup organizmów naszego regionu nie doznała w ostatnich 50 latach tak silnych strat jak flora segetalna. Występująca dawniej praktycznie na każdym polu, dziś reprezentowana jest w Meklemburgii-Pomorzu Przednim na zaledwie 0,2 % pól użytkowanych przez 40 silnie zagrożonych odmian rosnących dziko ziół polnych. W roku 2009/10 działając społecznie przebadaliśmy prawie połowę powierzchni pól w powiecie ziemskim UER pod kątem zagrożonych gatunków i mogliśmy stwierdzić występowanie kilku reliktywów, które bez podjęcia w następnych latach działań wspierających również wyginą. Wspólnie z Krajowym Urzędem ds. Ochrony Środowiska (LUNG Güstrow) przyjęto znaleziska do kulis obszaru wspierania pasów ochronnych pól, dla których w roku 2011 rolnicy mogą składać wnioski o wsparcie (bez porad nie są jednak składane, patrz 2010). Aby rzeczywiście zachować w regionie gatunki, niezbędne są poza tym następujące działania (patrz zaplanowane prace):

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

- Szeroko sięgające poszukiwania silnie zagrożonych gatunków segetalnych po stronie polskiej i niemieckiej (przy odpowiednim dofinansowaniu prace są do zrealizowania w ciągu 2 lat, a więc na przykład 2011/12);
- Zgłaszanie znalezisk urzędom krajowym (na bieżąco podczas spisu);
- Poinformowanie rolników o występujących gatunkach i ich wymaganiach jak również o dobrowolnych i wspieranych działaniach mających na celu zachowanie tych gatunków (w nawiązaniu do spisu, a więc od roku 2012, w miarę możliwości z materiałami informacyjnymi);
- Zapewnienie poszczególnym powierzchniom trwałego zabezpieczenia (powiązanie z projektem fundacji Deutsche Bundesstiftung Umwelt „100 Äcker für die Vielfalt“ „100 pól dla różnorodności”);
- Public Relations (rosnące dziko ziola polne są atrakcyjne również turystycznie);
- Nawiązujący monitoring (od 2012) może mieć miejsce w kooperacji z właściwymi urzędami krajowymi.

Życzenia dot. kooperacji

Wszyscy zainteresowani tematem, w szczególności gospodarstwo ekologiczne Ökogut Brodowin (Frank Gottwald) oraz placówki naukowe po stronie polskiej.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Rekultivierung aufgelassener Feuchtwiesen

Ziele und Nutzen

Entlang der Haff- und Boddenküsten sowie an großen Flach- und Talmooren der Region sind seit den 1960-er Jahren ca. 90.000 ha Feuchtwiesen aufgelassen worden, die jetzt von Schilfröhrichten und Weidengebüschen eingenommen werden.

In einigen Fällen ist aus Gründen des Artenschutzes eine Rekultivierung zu extensiven Wiesen oder Weiden anzustreben, insbesondere bei

- Salzgrasland (Relikte: *Carex distans*, *Glaux maritima*, *Juncus gerardii*, *Oenanthe lachenalii*, *Triglochin maritimum*)
- Kalkflach- und Kalkquellmooren (Relikte: *Carex flava* aggr., *Carex panicea*, *Dactylorhiza* spec., *Polygala amarella*, *Primula farinosa*, *Sagina nodosa*)
- basiphile Frischwiesen (Relikte: *Briza media*, *Centaurea jacea*, *Leontodon hispidus*, *Succisa pratensis*, *Taraxacum palustre* aggr.)
- nährstoffarmen Heide- und Pfeifengraswiesen (Relikte: *Dianthus deltoides*, *Oenanthe fistulosa*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla erecta*, *Nardus stricta*, *Rhinanthus* spec.)

Geplante Arbeiten / Zeitraum

Innerhalb eines Projektes sollten folgende Schritte umgesetzt werden:

- Finden und Kartieren besonders wertvoller aufgelassener Feuchtwiesenrelikte (nicht flächendeckend, sondern bis zu einer Zielgröße von z. B. 500 ha, verteilt über die verschiedenen Landschaftsräume der Region, Erfassung sowohl vor Ort als auch in Zusammenarbeit mit Umweltbehörden und Verbänden = Synergie mit anderen Vorhaben wie z. B. FFH-Managementplänen) [ab 2012]
- Erfassen der Eigentumsituation, Finden von interessierten Landnutzern vor Ort, die eine dauerhafte Pflegenutzung gewährleisten können [ab 2012]
- nachhaltige ökonomische Sicherstellung der Pflegenutzung durch Vernetzung diverser Fördermöglichkeiten (Projektförderung Erstpflege durch Naturschutzbehörden, Flächenprämie Agrarförderung, Agrarumweltprogramme, Ausgleichs- und Ersatzmittel, Stiftungsgelder, Sponsoren) [ab 2012],
- in Einzelfällen Verknüpfung der Pflegenutzung mit anderen Projekten wie z. B. Erhalt seltener Nutzierrassen
- Öffentlichkeitsarbeit [fortlaufend].

Kooperationswünsche

Sehr breit: alle am Thema Interessierten.

Sinnvoller Projektträger gesucht, da ehrenamtlich nicht zu bewältigen.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Rekultywacja nieeksploatowanych podmokłych łąk

Cele i korzyści

Wzdłuż wybrzeży zatok jak również nad dużymi mokradłami/bagnami regionu od lat sześćdziesiątych pozostawiono nieeksploatowanymi ok. 90.000 ha podmokłych łąk, które obecnie zdominowała trzcina pospolita i zarośla.

W niektórych przypadkach ze względu ochrony gatunków należy dążyć do rekultywacji tych terenów w formie ekstensywnych łąk i pastwisk, w szczególności w przypadku:

- słonych łąk (relikty: *Carex distans*, *Glaux maritima*, *Juncus gerardii*, *Oenanthe lachenalii*, *Triglochin maritimum*),
- mokradeł wapiennych (relikty: *Carex flava* aggr., *Carex panicea*, *Dactylorhiza spec.*, *Polygala amarella*, *Primula farinosa*, *Sagina nodosa*),
- bazofilnych świeżych łąk (relikty: *Briza media*, *Centaurea jacea*, *Leontodon hispidus*, *Succisa pratensis*, *Taraxacum palustre* aggr.),
- ubogich w substancje odżywcze wrzosowisk i łąk trzęślicowych (Molinion) (relikty: *Dianthus deltoides*, *Oenanthe fistulosa*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla erecta*, *Nardus stricta*, *Rhinanthus spec.*).

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

W ramach projektu poczynione mają zostać następujące kroki:

- znalezienie i sporządzenie map szczególnie wartościowych reliktyw nieeksploatowanych podmokłych łąk (nie na całym obszarze lecz do wielkości około np. 500 ha, na różnych przestrzeniach krajobrazowych regionu, spis zarówno na miejscu jak również przy współpracy z urzędami ochrony środowiska i związkami = synergia z innymi przedsięwzięciami jak na przykład planami zarządzania FFH) [od 2012]
- wyjaśnienie sytuacji własności, znalezienie na miejscu osób zainteresowanych użytkowaniem ziem, które zapewnią trwale pielęgnujące użytkowanie [od 2012]
- trwale zapewnienie ekonomiczne pielęgnującego użytkowania poprzez utworzenie sieci najróżniejszych możliwości wsparcia (wsparcie projektu pielęgnacja wstępna przez urzędy ochrony przyrody, premia powierzchniowa wsparcie rolnictwa, programy rolno- środowiskowe, środki wyrównawcze i zastępcze, pieniądze fundacji, sponsorzy) [od 2012],
- w poszczególnych przypadkach powiązanie pielęgnującego użytkowania z innymi projektami jak na przykład zachowanie rzadkich ras zwierząt użytkowych
- Public Relations [na bieżąco].

Życzenia dot. kooperacji

bardzo szerokie: wszyscy zainteresowani tematem

poszukiwany odpowiedni podmiot odpowiedzialny za projekt, ponieważ w ramach pracy społecznej projekt nie jest do zrealizowania

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Rekultivierung und Pflege aufgelassener Trockenrasen

Ziele und Nutzen

Analog den Feuchtwiesen, aber flächenmäßig weitaus kleiner, sind in der Region zahlreiche Trockenbiotope aufgelassen, sofern sie sich landwirtschaftlich nicht intensivieren ließen. Es handelt sich dabei grob gegliedert um drei Kategorien:

- Binnen- und Küstendünen aus teilweise karbonatreichen Sanden (Relikte: *Euphrasia spec.*, *Festuca polesica*, *Hieracium echioides*, *Koeleria glauca*, *Potentilla incana*),
- Heiden und Magerrasen auf sauren Sanden (Zeiger: *Calluna vulgaris*, *Corynephorus canescens*, *Festuca ovina*, *Filago minima*, *Nardus stricta*, *Teesdalia nudicaulis*, *Viola canina*)
- Basiphile Halbtrocken- und Steppenrasen der Moränen (diverse Zeiger, u. a.: *Carex caryophylla*, *Dianthus carthusianorum*, *Koeleria spec.*, *Phleum phleoides*, *Potentilla heptaphylla* und ggf. Kontinentalrelikte wie *Campanula sibirica*, *Polygala comosa*, *Stipa spec.*).

Die fortschreitende Sukzession der Dünen und Heiden erfolgt durch Kiefer, Birke und Espe, während die Halbtrocken- und Steppenrasen von meist von Weißdorn, Schlehe, Esche oder Robinie überwuchert werden. Wir führen seit 1996 zahlreiche Kartierungs-, Pflege- und Beweidungsarbeiten auf Trockenbiotopen in der Region durch und haben teilweise sehr detaillierte Vorstellungen entwickelt, welche Naturräume mit welchen Methoden erfolgreich zu pflegen sind, beispielsweise für das Randowtal und die Halbinsel Altwarp. In der praktischen Trockenrasenpflege bewährt haben sich insbesondere die Schafrassen Skudde und Rauwolliges Pommersches Landschaf, von denen wir jeweils größere Gruppen auf ca. 15 Standorten einsetzen.

Geplante Arbeiten / Zeitraum

Innerhalb eines Projektes sollten folgende Schritte umgesetzt werden:

- Finden und Kartieren besonders wertvoller aufgelassener Trockenbiotope (nicht flächendeckend, sondern bis zu einer Zielgröße von z. B. 500 ha, verteilt über die verschiedenen Landschaftsräume der Region, Erfassung sowohl vor Ort als auch in Zusammenarbeit mit Umweltbehörden und Verbänden = Synergie mit anderen Vorhaben wie z. B. FFH-Managementplänen) [ab 2011]
- Erfassen der Eigentumsituation, Finden von interessierten Landnutzern vor Ort, die eine dauerhafte Pflegenutzung gewährleisten können [ab 2011]
- alternativ und ergänzend: Erarbeitung von Beweidungsprojekten für ganze Naturräume (z. B. Talhänge Randow, Oder, Welse), Organisation der Beweidung durch größere Herden (zumeist Schafe) [ab 2011]
- nachhaltige ökonomische Sicherstellung der Pflegenutzung durch Vernetzung diverser Fördermöglichkeiten (Projektförderung Erstpflge durch Naturschutzbehörden, Flächenprämie Agrarförderung, Agrarumweltprogramme, Ausgleichs- und Ersatzmittel, Stiftungsgelder, Sponsoren) [ab 2011]
- in Einzelfällen Verknüpfung der Pflegenutzung mit anderen Projekten wie z. B. Erhalt seltener Nutzierrassen
- Öffentlichkeitsarbeit [fortlaufend]

Kooperationswünsche

Alle am Thema Interessierten.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Rekultywacja i pielęgnacja nieeksploatowanych muraw kserotermicznych

Cele i korzyści

Analogicznie jak w przypadku podmokłych łąk, jednak na znacznie mniejszej powierzchni spotykamy w regionie - o ile nie dały się one zintensyfikować rolniczo - liczne nieeksploatowane suche biotopy. Chodzi tutaj przede wszystkim o trzy kategorie:

- wydmy śródlądowe i nadmorskie, usypane z częściowo bogatych w karbonat piasków (relikty: *Euphrasia spec.*, *Festuca polesica*, *Hieracium echinoides*, *Koeleria glauca*, *Potentilla incana*),
- wrzosowiska i ubogie murawy na piaskach kwaśnych (*Calluna vulgaris*, *Corynephorus canescens*, *Festuca ovina*, *Filago minima*, *Nardus stricta*, *Teesdalia nudicaulis*, *Viola canina*)
- bazofilne murawy półsuche i stepowe moren (między innymi: *Carex caryophylla*, *Dianthus carthusianorum*, *Koeleria spec.*, *Phleum phleoides*, *Potentilla heptaphylla* oraz ewent. relikty kontynentalne jak *Campanula sibirica*, *Polygala comosa*, *Stipa spec.*).

Postępująca sukcesja wydm i wrzosowisk następuje przez sosnę, brzozę i osikę, podczas gdy murawy półsuche i stepowe najczęściej opanowuje głóg, śliwa tarnina, jesion czy robinia. Od 1996 roku prowadzimy na suchych biotopach regionu liczne prace - sporządzamy mapy, prowadzimy prace pielęgnacyjne i wypas. Posiadamy po części dokładnie sprecyzowane wyobrażenia co do tego, które przestrzenie naturalne przy zastosowaniu jakich metod winny być efektywnie pielęgnowane - na przykład dolina Randowtal i półwysp Altwarp. W praktycznej pielęgnacji muraw kserotermicznych sprawdziły się przede wszystkim owce rasy skudde i posiadające szorstką wełnę owce rasy Pommersches Landschaf, których większe grupy wypasamy w około 15 miejscach.

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

W ramach projektu poczynione mają zostać następujące kroki:

- znalezienie i sporządzenie map szczególnie wartościowych nieeksploatowanych biotopów suchych (nie na całym obszarze lecz do wielkości około np. 500 ha, na różnych przestrzeniach krajobrazowych regionu, spis zarówno na miejscu jak również przy współpracy z urzędami ochrony środowiska i związkami = Synergia z innymi przedsięwzięciami jak na przykład planami zarządzania FFH) [od 2011],
- wyjaśnienie sytuacji własności, znalezienie na miejscu osób zainteresowanych użytkowaniem ziem, które zapewnią trwałe pielęgnujące użytkowanie [od 2011],
- alternatywnie i uzupełniająco: opracowanie projektów wypasu dla całych obszarów naturalnych (np. stoki/zbocza nad doliną Randow, Odra, Welse /Olsza/), organizacja wypasu większych stad (zazwyczaj owce) [od 2011],
- trwałe zapewnienie ekonomiczne pielęgnującego użytkownika poprzez utworzenie sieci najróżniejszych możliwości wsparcia (wsparcie projektu pielęgnacja wstępna przez urzędy ochrony przyrody, premia powierzchniowa wsparcie rolnictwa, programy rolno- środowiskowe, środki wyrównawcze i zastępcze, pieniądze fundacji, sponsorzy) [od 2011],
- w poszczególnych przypadkach powiązanie pielęgnującego użytkownika z innymi projektami jak na przykład zachowanie rzadkich ras zwierząt użytkowych,
- Public Relations [na bieżąco].

Życzenia dot. kooperacji

wszyscy zainteresowani tematem

Kontakt

- o Peter Markgraf, Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Einsatz von Wildpferden in Landschaftspflege und Tourismus

Ziele und Nutzen

Wir verfügen über einen guten Zuchtstamm der Wildrasse Konik Polski (20 weibliche Tiere), um dieses anspruchsloseste nutzbare Pferd in der Region zu etablieren. Bisher stand der Aufbau der Zuchtgruppe im Vordergrund, ab 2011 können nun jährlich bis zu 10 Tiere in Landschaftspflegeprojekte gegeben werden. Besonders sinnvoll ist der Einsatz zur großräumigen Schaffung von Halboffenlandschaften mit Gehölzstrukturen (> 20 ha: Brachen, Militärgelände, Überflutungsräume, verbuschte Trockenhänge usw.).

Koniks sind sehr umgänglich und können sowohl wild als auch in Kultur (Reiten, Anspannen, Arbeiten) gehalten werden. Die vom Aussterben bedrohte Rasse hat eine bewegte polnisch-deutsche Geschichte und besitzt neben ihren nutzbaren Eigenschaften auch eine hohe touristische Attraktivität als einziges zahmes Großwildtier in Mitteleuropa. Dieses Potential sollte in der Region unbedingt entwickelt werden!

Geplante Arbeiten / Zeitraum

Anregungen für Projekte um das Konik:

- Etablierung eines Wildpferdhofes, auf dem die Tiere zu sehen und zu erleben sind (vom Streicheln über geführtes Reiten bis zur Beobachtung einer Wildgruppe)
- Einsetzen von Wildpferden in größeren Pflegeprojekten, um für diese zusätzliche Öffentlichkeitswirkung herzustellen (optimal möglich z. B. für Offenhaltung NSG Altwarp innerhalb des dortigen Bundesprojektes)
- Anreize zur Konikhaltung: Zuschuss zum Kauf rassereiner Tiere, Übernahme der Zuchtbuch- und Körungskosten für einen bestimmten Zeitraum
- evt. Ansiedlung einer Erhaltungszucht bei einem öffentlichen Träger (der z. B. auch für Pflegeflächen verantwortlich ist analog Wisenten auf Damerower Werder, also Landesforst- oder Naturparkverwaltung oder Nationalparkverwaltung oder Bundesforst im DBU-Projekt oder Landesnaturschutzstiftungen bei Übernahme zahlreicher Projektgebiete wie Koblenzter See, Landgrabental usw.)

Kooperationswünsche

Sehr breit: alle am Thema Interessierten.

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Literatur

Jeserski & Jaworski (2008): Das Polnische Konik. Neue Brehm-Bücherei Bd. 658

Wykorzystanie żyjących dziko koni w pielęgnacji krajobrazu oraz w turystyce

Cele i korzyści

Posiadamy dobrą linię hodowli koni rasy Konik Polski (20 egzemplarzy żeńskich), pozwalającą rozpowszechnić w regionie tę najbardziej niewymagającą odmianę konia użytkowego. Do teraz głównym zadaniem było rozbudowanie grupy hodowlanej, od 2011 możliwe będzie przekazanie rocznie do 10 sztuk zwierząt do celów realizacji projektów krajobrazowych. Szczególnie istotne jest zastosowanie tych zwierząt w celu stworzenia wielkopowierzchniowych półotwartych krajobrazów ze strukturami zagajnikowymi (> 20 ha: ugory, tereny wojskowe, przestrzenie zalewane, zakrzaczone suche stoki/zbocza itd.).

Koniki są bardzo miłe/przystępne i mogą być hodowane zarówno dziko jak również w stadach (jeździectwo, zaprzęgi, praca). Zagrożona wymarciem rasa ma wzruszającą polsko-niemiecką historię a obok cech użytkowych jako jedyne oswojone, duże (dzikie) zwierzę Europy środkowej posiada również bogate walory turystyczne. Potencjał ten powinien koniecznie zostać wykorzystany!

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

Propozycje projektów dot. konika:

- Stworzenie gospodarstwa z dzikimi końmi, na którym możliwe będzie zarówno ich obejrzenie jak i przeżycie (począwszy od głaskania, przez prowadzone jeździectwo, po obserwowanie dzikich stad)
- Wykorzystanie żyjących dziko koni w większych projektach pielęgnacyjnych celem ukazania tych zwierząt w pozytywnym świetle (optymalne możliwości dla np. otwartej hodowli – obszar chroniony NSG Altwarp w ramach tamtejszego projektu federacji)
- Zachęta do hodowli Konika Polskiego: dofinansowanie zakupu rasowych zwierząt, przejęcie w określonym okresie czasu kosztów związanych z księgą chowu i pokazami/wystawami
- ewent. umiejscowienie hodowli zachowawczej u podmiotu publicznego (który jest odpowiedzialny również za powierzchnie pielęgnowane, analogicznie jak żubry w rezerwacie Damerower Werder, a więc lasy krajowe lub administracja parku przyrody czy parku narodowego bądź lasy federalne w projekcie fundacji DBU lub krajowe fundacje ochrony przyrody przy przejęciu licznych obszarów projektu jak jezioro Koblenzter See, dolina Landgrabental itd.)

Życzenia dot. kooperacji

bardzo szerokie: wszyscy zainteresowani tematem

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D- 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Literatura

Jeserski & Jaworski (2008): Das Polnische Konik. Neue Brehm-Bücherei Bd. 658

Vermarktung von Biodiversitätsprodukten aus der Region Pomerania

Ziele und Nutzen für die Natur und die Menschen in der Euroregion Pomerania

In der Euroregion Pomerania gibt es neben den landwirtschaftlichen Großbetrieben, die nur wenige landwirtschaftliche Produkte anbieten, auch zahlreiche kleine Betriebe der Landwirtschaft und des Gartenbaus, die seltene Nutzpflanzen anbauen und/oder seltene Nutztiere halten. Damit tragen diese Betriebe wesentlich zu Erhalt und Weiterentwicklung der Agrobiodiversität bei. Das Projekt soll dazu beitragen:

- die wirtschaftliche Situation dieser Betriebe zu verbessern,
- Anreize für weitere Haupt- und Nebenerwerbsbetriebe zu schaffen, seltene Nutzpflanzen anzubauen und/oder seltene Nutztiere zu halten und
- die Aufmerksamkeit der Öffentlichkeit und das Interesse von Kunden auf Biodiversitätsprodukte zu lenken.

Geplante Arbeiten

Im Rahmen der Konferenz wurden bisher die folgenden Arbeiten benannt:

- Erstellen einer Übersicht über Anbieter von Biodiversitätsprodukten in der Pomerania-Region
- Analyse des regionalen und überregionalen Marktes für Biodiversitätsprodukte
- Entwicklung einer Marke für Biodiversitätsprodukte aus der Pomerania-Region
- Durchführung von Genießertagen in der Region Pomerania (Kulinarische Vielfalt)

Kontakt

- Herbert Lohner
Dorfstr. 27, D 17291 Gramzow-Polßen
lohner@BUND-Berlin.de
- Dr. H.-Peter Neitzke
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom.de
- Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org

Urynkowanie bioróżnorodnych produktów z regionu Pomierania

Cele i korzyści dla przyrody i ludzi w Euroregionie Pomierania

W Euroregion Pomierania obok dużych przedsiębiorstw rolniczych, które oferują niewiele produktów rolniczych istnieją również liczne małe przedsiębiorstwa rolne i ogrodnicze uprawiające rzadkie rośliny użytkowe i/lub hodujące rzadkie zwierzęta użytkowe. Przez to przedsiębiorstwa te w znaczący sposób przyczyniają się do zachowania i dalszego rozwoju bioróżnorodności rolniczej.

Projekt ma się przyczynić do:

- poprawy sytuacji gospodarczej niniejszych przedsiębiorstw,
- stworzenia impulsów dla dalszych przedsiębiorstw pracujących zarobkowo bądź prowadzących działalność jedynie jako zajęcie uboczne, uprawy rzadkich roślin użytkowych i/lub chowu rzadkich zwierząt użytkowych
- skierowania uwagi ogółu oraz zainteresowania klientów na produkty bioróżnorodne.

Zaplanowane prace

W ramach konferencji wymienione zostały do teraz poniższe prace:

- sporządzenie wykazu oferentów produktów bioróżnorodnych w regionie Pomierania
- analiza rynku regionalnego i ponadregionalnego dla produktów bioróżnorodnych
- stworzenie marki produktów bioróżnorodnych z regionu Pomierania
- przeprowadzenie dni degustacji/dni smakosza w regionie Pomierania (różnorodność kulinarna)

Kontakt

- o Herbert Lohner
Dorfstr. 27, D 17291 Gramzow-Polßen
lohner@BUND-Berlin.de
- o dr H.-Peter Neitzke
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom.de
- o Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org

Fahrten für Schulklassen mit den Schwerpunkten Garten, Landwirtschaft und Natur (Bildung für nachhaltige Entwicklung)

Ziele und Nutzen des Projektes für die Euroregion Pommerania

In heutiger Zeit ist es nicht mehr selbstverständlich, dass jeder weiß, woher das Fleisch, die Milch oder das Gemüse kommen - Fleisch aus dem Kühlfach, Milch aus der Tüte und Gemüse aus dem Regal, und alles kommt aus dem Supermarkt bzw. vom Discounter. Um jungen Menschen zu zeigen, dass dies nicht so ist, sollten sie erfahren wo die Nahrungsmittel entstehen, bzw. wie sie angebaut werden. Dazu bieten Klassenfahrten einen guten Rahmen Kindern und Jugendlichen verschiedene Themen aus dem Bereich der Landnutzung umweltbildnerisch näher zu bringen.

Die Entwicklung solcher Angebote, die in einem Katalog zusammengefasst werden, wird es den Schulen/Lehrern ermöglichen, auf einfachen Weg, bildungsorientierte Klassenfahrten zu planen und durchzuführen. Das Kernziel der Klassenfahrten ist dabei, den Schülern nachhaltige Landwirtschaft und andere Landnutzungsformen durch eine Einführung in die Urproduktion zum Anfassen, näher zu bringen. Hauptsächlich sollen durch praktisch orientierte Exkursionen die Ziele erreicht werden, den Schülern zu zeigen:

- wo Nahrungsmittel entstehen
- wie Nahrungsmittel, bezogen auf Wachstum und Pflege, entstehen
- wie Nahrungsmittel zubereitet werden können
- was die Natur dem Menschen zu bieten hat
- welche Rolle die Landschaft und die Landschaftspflege für die Natur und den Menschen bedeuten
- welche Rolle die Vielfalt für eine gesunde Natur und für die verschiedenen Landnutzungsformen spielt

und das Ganze gleich in einer Gegend, die sich ihre Natürlichkeit noch weitgehend bewahrt hat – die Euroregion Pommerania.

Der Katalog wird neben den Angeboten für die Klassenfahrten, auch einen großen Teil Erläuterungen liefern, die es den planenden Schulen/Lehrern ermöglicht, die zu vermittelnden Ziele zu verdeutlichen. Der Katalog dient dazu, den Nachhaltigkeitsgedanken in die Schulen zu tragen, Schüler und Lehrer dazu zu animieren, die Umwelt und die Natur live zu erleben. Aus diesem Projekt heraus sollen sich ein dauerhaftes Angebot und ein sich selbst tragendes Vorhaben entwickeln. Durch das Projekt wird die Euroregion Pommerania auf beiden Seiten der deutsch-polnischen Grenze und über ihre Grenzen hinaus bekannt gemacht. Um so ein Projekt realisieren zu können, müssen viele verschiedene Akteure der Landnutzung und der Umweltbildung grenzüberschreitende Kontakte knüpfen und zusammenarbeiten. Daraus entsteht dann grenzüberschreitende Zusammenarbeit, die dann dazu beiträgt, dass die Euroregion ein Stück mehr zusammenwächst.

Geplante Arbeiten

- zwei Vorbereitungstreffen, eine auf deutscher und eine auf polnischer Seite.
- Besuche jedes Projektpartners durch „Projektleitung“ zur Erstellung eines Konzeptes
- Erarbeitung eines Konzeptes für das Angebot
- Erstellung eines Kataloges mit dem Konzept und mit mehreren Angebotsmöglichkeiten zur Auswahl (in deutscher und polnischer Fassung)
- Vorstellung des Kataloges mit dem Konzept und den Angebotsmöglichkeiten durch ein Treffen mit allen Projektpartnern
- Verbreitung des Kataloges auf elektronischem Weg an Schulen beider Länder

Angedachter Durchführungszeitraum

- Vorbereitungstreffen im Juni/Juli 2011
- Besuche der Projektpartner August – Oktober 2011
- Erarbeitung des Konzeptes und des Kataloges August – November 2011
- Vorstellung Dezember 2011
- Verbreitung ab Januar 2012

Kooperationswünsche

- Jugendherbergen, mit Versorgungsmöglichkeiten (eigene Küchen + Personal dafür etc.)
- kleine „natürlich“ wirtschaftende Gärtnereien
- Landwirte, die zumindest Bio-zertifiziert sind und freilaufende Tiere haben (d.h. keine Mastanlagen)
- Fischer, die eigene Fanggeräte und eine eigne Verarbeitung haben
- Forstwirte, die im Gemeindeforst oder Landeswald arbeiten
- Landschaftsführer, Umweltbildner
- Vereine die sich mit einem dieser Themen beschäftigen

Kontakt

- Christof Blank
Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V.
(VERN e.V.)
Burgstraße 20, D 16278 Angermünde OT Greiffenberg
vern_ev@freenet.de, www.vern.de
- Evelyn Faust
NABU e.V. Naturerlebniszentrum Blumberger Mühle
Blumberger Mühle 2, D 16278 Angermünde
Evelyn.Faust@NABU.de
- Ewa Głodowska-Morawska
Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
PL 87-312 Pokrzydowo 139
akytom@wp.pl
- Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org
- Marek Jan Gruszczyński
Kayak Szczecin
Pucka 98, PL 70851 Szczecin
kayak.szczecin@plonia.pl

Stworzenie oferty tygodniowych wycieczek dla klas szkolnych ze szczególnym uwzględnieniem edukacji dot. środowiska w dziedzinach jak ogród, rolnictwo i przyroda

Cele i korzyści dla Euroregionu Pomierania

W dzisiejszych czasach nie jest już sprawą naturalną, że każdy wie skąd pochodzi mięso, mleko czy warzywa. Mięso z zamrażarki, mleko z tetra-paku i warzywa z regału a wszystko z supermarketu czy sklepu detalicznego z ograniczoną ofertą.

Aby pokazać młodym ludziom, że tak nie jest, powinni doświadczyć, gdzie powstają czy jak są uprawiane środki spożywcze. Poza tym wycieczki klasowe oferują dobre ramy do edukującego środowiskowo przybliżenia dzieciom i młodzieży najróżniejszych tematów z dziedziny użytkowania ziem.

Stworzenie tych ofert, które zostaną zestawione w katalogu ułatwi szkołom/nauczycielom zaplanować i przeprowadzić w prosty sposób edukacyjne wyjazdy szkolne. Głównym celem wycieczek klasowych jest przy tym przybliżenie uczniom - dzięki zapoznaniu z pierwotnymi metodami produkcji - długotrwałego rolnictwa oraz innych form użytkowania ziem. Dzięki praktycznie zorientowanym wyjazdom osiągnięte mają zostać przede wszystkim poniższe cele:

- wskazanie gdzie powstają środki spożywcze
- wskazanie gdzie powstają środki spożywcze w odniesieniu do wzrostu i pielęgnacji
- wskazanie jak zostają przyrządzone środki spożywcze
- wskazanie tego, co przyroda ma do zaoferowania człowiekowi
- wskazanie roli krajobrazu i jego pielęgnacji dla przyrody i człowieka
- wskazanie jaką rolę odgrywa różnorodność jeśli chodzi o zdrową przyrodę i różne formy użytkowania ziem

a to wszystko na obszarze, który jeszcze w dalekim stopniu zachował swoją naturalność - w Euroregionie Pommerania.

Katalog - poza ofertami wycieczek klasowych - dostarczy również obszernej części wyjaśniającej, która szkołom/nauczycielom planującym wyjazdy umożliwi wyjaśnienie celów jakie winny zostać przekazane. Katalog posłuży wniesieniu do szkół idei długotrwałości, zachęceniu uczniów i nauczycieli do przeżywania środowiska i przyrody live oraz stworzeniu z projektu trwałej oferty i zarabiającego na siebie przedsięwzięcia.

Dzięki niniejszemu projektowi Euroregion Pomierania stanie się znany po obu stronach granicy polsko-niemieckiej oraz poza granicami. Aby zrealizować taki projekt konieczne jest nawiązanie kontaktów pomiędzy licznymi osobami użytkującymi ziemie i mającymi doczynienia z edukacją ekologiczną jak również ich współpraca. Na bazie tego powstanie następnie współpraca transgraniczna, która przyczyni się do dalszego jednoczenia Euroregionu.

Zaplanowane prace

- dwa spotkania przygotowujące, jedno po stronie polskiej i jedno po stronie niemieckiej
- odwiedziny każdego partnera projektu przez „kierownictwo projektu“ celem sporządzenia konceptu
- opracowanie konceptu oferty
- opracowanie katalogu z konceptem oraz wieloma możliwościami oferty do wyboru (w wersji polskiej i niemieckiej)
- przedstawienie katalogu wraz z konceptem i możliwościami oferty podczas spotkania wszystkich partnerów projektu
- przygotowanie katalogu elektronicznie w szkołach obu krajów

Zaplanowany okres realizacji

- spotkanie przygotowujące - czerwiec/lipiec 2011
- odwiedziny partnerów projektu - sierpień - październik 2011
- opracowanie konceptu i katalogu - sierpień - listopad 2011
- prezentacja - grudzień 2011
- rozpowszechnienie od stycznia 2012

Życzenia dot. kooperacji

- schroniska młodzieżowe z możliwością zaopatrzenia (własna kuchnia + personel itp.)
- małe, „naturalnie“ gospodarujące ogrodnictwa
- rolnicy, posiadający co najmniej certyfikat Bio i prowadzący naturalny chów zwierząt (a nie przemysłowy tucz)
- rybacy, posiadający własny sprzęt do połowu i własne przetwórstwo
- leśnicy, pracujący w lasach należących do gminy czy w lasach państwowych
- przewodnicy krajobrazowi, osoby kształtujące środowisko
- stowarzyszenia zajmujące się jednym z powyższych tematów

Kontakt

- Christof Blank
Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V.
(VERN e.V.)
Burgstraße 20, D 16278 Angermünde OT Greiffenberg
vern_ev@freenet.de, www.vern.de
- Evelyn Faust
NABU e.V. Naturerlebniszentrum Blumberger Mühle
Blumberger Mühle 2, D 16278 Angermünde
Evelyn.Faust@NABU.de
- Ewa Głodowska-Morawska
Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
PL 87-312 Pokrzydowo 139
akytom@wp.pl
- Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org
- Marek Jan Gruszczyński
Kayak Szczecin
Pucka 98, PL 70851 Szczecin
kayak.szczecin@plonia.pl

Alte Sorten und gesunde Ernährung: Deutsch-polnische Plattform mit Bildungsmodulen und Handreichungen

Ziele und Nutzen für die Natur und die Menschen in der Euroregion Pomerania

Das Projekt soll dazu beitragen,

- Kinder und Jugendliche für den Wert der biologischen Vielfalt zu sensibilisieren, in dem die Themen 'gesunde Ernährung' und 'alte Sorten' verknüpft werden.

Geplante Arbeiten

Bisher gibt es die folgenden Ideen:

- Entwicklung von Bildungsmodulen und Handreichungen zur Vermittlung der Themen 'Gesunde Ernährung' und 'Alte Sorten' an Kinder und Jugendliche, z.B. in Verbindung mit (Schau-)Gärten
- Erstellung einer deutsch-polnischen Internet-Plattform, auf der die Materialien zur Verfügung gestellt werden
- Vernetzung der Anwender, z.B. deutsch-polnische Begegnungsstätten, VERN, Nabu Blumberger Mühle, Fundacja im. Stanisława Karłowskiego
- Erprobung und Weiterentwicklung der Materialien

Zeitraum

Vorbereitung: 2011

Durchführung: 2012 – 2013

Kooperationswünsche

- Personen und/oder Organisationen in der Pomerania-Region, die Interesse an einem solchen Projekt haben und mit denen gemeinsam Förderanträge gestellt werden
- Personen und Organisationen, die Interesse an einer Beteiligung an der inhaltlichen Arbeit im Projekt haben.

Kontakt

- o Rudolf Vögel
VERN e.V. – Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V. und
Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz Brandenburg
E-Mail rudolf.voegel@LUGV.Brandenburg.de
- o Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
E-mail irmina.pelc@juchowo.org
- o Evelyn Faust
NABU e.V. Naturerlebniszentrum Blumberger Mühle
Blumberger Mühle 2, D 16278 Angermünde
E-mail Evelyn.Faust@NABU.de

Dawne odmiany i zdrowe odżywianie: niemiecko-polska platforma z modułami edukacyjnymi oraz poradami

Cele i korzyści dla przyrody i ludzi w Euroregionie Pomerania

Projekt - łącząc tematy 'zdrowe odżywianie' i 'dawne odmiany' ma się przyczynić do uwrażliwienia dzieci i młodzieży na wartość różnorodności biologicznej.

Zaplanowane prace

Dotychczas istnieją następujące pomysły:

- Stworzenie modułów edukacyjnych i pomocy służących przekazywaniu dzieciom i młodzieży tematów 'zdrowe odżywianie' i 'dawne odmiany' np. w połączeniu z ogrodami-wystawami
- Stworzenie polsko-niemieckiej platformy internetowej, na której materiały te zostaną udostępnione
- Powstanie sieci użytkowników, np. polsko-niemieckie miejsca spotkań, VERN, Nabu Blumberger Mühle, Fundacja im. Stanisława Karłowskiego
- Wypróbowanie i dalszy rozwój materiałów

Okres przeprowadzenia prac

przygotowanie: 2011

realizacja: 2012 – 2013

Życzenia dot. kooperacji

- Osoby i/lub organizacje w regionie Pomerania zainteresowane takim projektem, z którymi wspólnie złożone zostaną wnioski o przyznanie dofinansowania
- Osoby i organizacje zainteresowane udziałem w opracowaniu treści projektu.

Kontakt

- o Rudolf Vögel
VERN e.V. – Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V. oraz
Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz Brandenburg
E-Mail rudolf.voegel@LUGV.Brandenburg.de
- o Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
E-mail irmina.pelc@juchowo.org
- o Evelyn Faust
NABU e.V. Naturerlebniszentrum Blumberger Mühle
Blumberger Mühle 2, D 16278 Angermünde
E-mail Evelyn.Faust@NABU.de

Vielfalt in die Gärten: Aktionen zur Verbreitung seltener Pflanzensorten in privaten Gärten

Ziele und Nutzen für die Natur und die Menschen in der Euroregion Pomerania

Das Projekt soll dazu beitragen

- den Anbau alter und seltener Nutzpflanzensorten und die Erhaltung traditioneller regionstypischer Zierpflanzen in privaten Gärten zu fördern
- Kontakte zwischen Polen und Deutschen in der Region Pomerania auf der privaten Ebene zu vermitteln, über gemeinsame Interessen am Garten sowie den Austausch von Informationen und Pflanzen.

Geplante Arbeiten

Bisher gibt es die folgenden Ideen:

- Kommunikationskampagne zur Vermittlung der Idee 'Vielfalt in die Gärten' (Presseartikel, Information von Gartenbesitzern über die Kommunen)
- Wettbewerb 'Gärten der Vielfalt' (schönste und vielfältigste Gärten in der Region Pomerania)
- Tag des offenen Gartens mit geführten Besichtigungstouren durch sehenswerte Gärten
- Broschüre und Kalender zum Thema 'Vielfalt im Garten'
- Tauschbörsen für Pflanzen
- Internet-Seite 'Gärten der Vielfalt'

Zeitraum

Vorbereitung: 2011

Durchführung: 2012 – 2013

Kooperationswünsche

- Personen und/oder Organisationen in Polen und Nord-Brandenburg, die Interesse an einem solchen Projekt haben und mit denen gemeinsam Förderanträge gestellt werden.
- Personen und Organisationen, die Interesse an einer Beteiligung an der inhaltlichen Arbeit im Projekt haben.

Kontakt

- o Dr. Silke Kleinhüchelkotten
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom.de
- o Blandyna Migdalska
Polski Klub Ekologiczny
Armii Krajowej 78A/1, PL 74-100 Gryfino
bl.m@vp.pl

Sprache der Kommunikation

D, GB, PL

Vielfalt in die Gärten: Aktionen zur Verbreitung seltener Pflanzensorten in privaten Gärten

Cele i korzyści dla przyrody oraz ludzi w Euroregionie Pomerania

Projekt ma się przyczynić

- do wsparcia w prywatnych ogrodach uprawy starych i rzadkich odmian roślin użytkowych i zachowania trydycyjnych, typowych dla danego regionu roślin ozdobnych
- do nawiązania - poprzez wspólne zainteresowanie ogrodem oraz wymianę informacji i roślin - prywatnych kontaktów pomiędzy Polakami a Niemcami z Euroregionu Pomerania.

Zaplanowane prace

Na razie istnieją następujące pomysły:

- Kampania komunikacyjna celem przekazania pomysłu 'Różnorodność do ogrodów' (artykuł prasowy, informacje o właścicielach ogrodów przez gminy)
- Konkurs 'Ogrody różnorodności' (najładniejsze i najróżnorodniejsze ogrody w regionie Pomerania)
- Dzień otwarty w ogrodach z oprowadzeniem po godnych obejrzenia ogrodach
- Broszura i kalendarz nt. 'Różnorodność w ogrodzie'
- Giełdy wymiany roślin
- Strona internetowa 'Ogrody różnorodności'

Okres czasu

Przygotowanie: 2011

Realizacja: 2012 – 2013

Życzenia dot. kooperacji

- Osoby i/lub organizacje w Polsce i Północnej Brandenburgii zainteresowane takim projektem i z którymi wspólnie składany będzie wniosek o dofinansowanie.
- Osoby i organizacje zainteresowane udziałem w merytorycznych pracach projektowych.

Kontakt

- o dr Silke Kleinhückelkotten
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom.de
- o Blandyna Migdalska
Polski Klub Ekologiczny
Armii Krajowej 78A/1, PL 74-100 Gryfino
bl.m@vp.pl

Język komunikacji

D, GB, PL

Multifunktionale Landwirtschaft: Modellbetriebe für Produkt- und Dienstleistungsvielfalt (Landwirtschaftliche Produkte, Urlaub, Freizeit, Bildung)

>> Dieser Vorschlag wird noch ausgearbeitet.

- Dr. Renate Stroh
Biohof Diemitz und LandErlebnis Diemitz e.V.
Dorfstr.28, D-17252 Mirow OT Diemitz
renate.stroh@t-online.de
- Ewa Głodowska-Morawska
Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
PL 87-312 Pokrzydowo 139
akytom@wp.pl
- Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org

Rolnictwo multifunkcjonalne - przedsiębiorstwa modelowe różnorodności produktów i usług (produkty rolnicze, urlop, czas wolny, edukacja)

Ta propozycja zostanie dopiero opracowana

- dr Renate Stroh
Biohof Diemitz und LandErlebnis Diemitz e.V.
Dorfstr.28, D-17252 Mirow OT Diemitz
renate.stroh@t-online.de
- Ewa Głodowska-Morawska
Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
PL 87-312 Pokrzydowo 139
akytom@wp.pl
- Irmina Pelc
Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Juchowo 54A, PL 78-446 Silnowo
irmina.pelc@juchowo.org

Zentrum für Agrobiodiversität in der Region Pomerania

Ziele und Nutzen für die Natur und/oder die Menschen in der Euroregion Pomerania

Im Rahmen des Projekts soll ein Zentrum für Agrobiodiversität mit Standorten in Nord-Brandenburg, Vorpommern und der Wojewodschaft Westpommern aufgebaut werden. Die Aufgaben des Zentrums sollen u. a. darin bestehen,

- die Bestände an alten/seltenen Nutzpflanzensorten und Nutzierrassen in der Region Pomerania zu erfassen,
- seltene Nutzpflanzensorten und Nutzierrassen zu erhalten,
- den Anbau alter Nutzpflanzensorten und die Haltung alter Nutzierrassen zu fördern und durch die Bereitstellung von Pflanzen, Samen und Zuchttieren konkret zu unterstützen,
- den professionellen Akteuren die Bedeutung der Vielfalt an Nutzpflanzensorten und Nutzierrassen für die Zukunftsfähigkeit von Landwirtschaft und Gartenbau und die Wertschöpfung in der Region zu vermitteln und
- die Bevölkerung über den Wert einer hohen Vielfalt an genutzten Pflanzen und Tieren aufzuklären und Möglichkeiten aufzuzeigen, einen eigenen Beitrag zur Erhaltung der biologischen Vielfalt zu leisten.

Geplante Arbeiten und Zeitraum für deren Durchführung

Vorbereitende Arbeiten

- Ausarbeitung eines Förderantrags für die weitere Projektentwicklung (INTERREG IVa/Kleine Projekte)
- Entwicklung der Konzepte für die Erhaltungsarbeit an den drei Standorten (Bäume/ Sträucher, Gemüse, Zierpflanzen, Nutztiere)
- Entwicklung der betriebswirtschaftlichen Konzepte
- Entwicklung der Konzepte für Social Marketing und Bildung
- Auswahl der potenziellen Standorte
- Suche nach Fördermöglichkeiten (EU/INTERREG, Nationale und Landes-Förderprogramme, Stiftungen, Unternehmen der Agrar- und Lebensmittelindustrie)
- Ausarbeitung des Förderantrags bzw. der Förderanträge

Zeitraum: 2011 – 2012

Eigenständiges Vorprojekt: Potentiale der Agrobiodiversität in der Region Pomerania:

- Erfassung der Bestände an alten/seltenen Nutzpflanzensorten und Nutzierrassen
- Erfassung der Betriebe in Landwirtschaft und Gartenbau sowie der Verbände und Privatpersonen, die sich für die Erhaltung alter/seltener Nutzpflanzensorten und Nutzierrassen engagieren

Zeitraum: 2011 – 2012

Kooperationswünsche

- Personen und/oder Organisationen in Polen und Nord-Brandenburg, die Interesse haben, einen der Standorte des Zentrums zu errichten und zu betreiben, und mit denen gemeinsam Förderanträge gestellt und das Projekt durchgeführt wird,
- Personen und Organisationen, die Interesse an einer Beteiligung an der inhaltlichen Arbeit im Projekt haben.

Kontakt

- o Dr. Silke Kleinhüchelkotten
ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung (Büro Nord-Ost)
Dorfstr. 33, D 17398 Bugewitz
silke.kleinhueckelkotte@ecolog-institut.de

- Elzbieta Kowalska
Urząd Miejski w Lipianach
PL 74-240 Lipiany, Plac Wolności
el.kowalska@op.pl
- Dr. H.-Peter Neitzke
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom

Sprache der Kommunikation

D, GB, PL

Centrum bioróżnorodności w regionie Pomerania

Cele i korzyści dla przyrody oraz/lub ludzi w Euroregionie Pomerania

W ramach projektu powstać ma Centrum Bioróżnorodności z siedzibami na terenie Północnej Brandenburgii, Pomorza Przedniego oraz województwa zachodniopomorskiego. Do zadań centrum należeć będzie między innymi:

- ujęcie stanu starych/rzadkich gatunków roślin użytkowych oraz ras zwierząt użytkowych w regionie Pomerania,
- zachowanie rzadkich gatunków roślin użytkowych oraz ras zwierząt użytkowych,
- wspieranie uprawy starych odmian roślin użytkowych oraz hodowli starych ras zwierząt użytkowych a poprzez udostępnianie roślin, nasion oraz zwierząt hodowlanych konkretna pomoc w tym,
- przekazywanie profesjonalistom znaczenia różnorodności odmian roślin użytkowych oraz ras zwierząt użytkowych dla zdolności przetrwania w przyszłości rolnictwa oraz ogrodnictwa jak również tworzenia wartości w regionie i
- uświadomienie społeczeństwu wartości wysokiej różnorodności roślin i zwierząt użytkowych jak również wskazanie możliwości wniesienia własnego wkładu w zachowanie różnorodności biologicznej.

Zaplanowane prace oraz okres ich realizacji

Prace przygotowawcze

- Opracowanie wniosku o wsparcie dla dalszego rozwoju projektu (INTERREG IVa/ fundusz małych projektów)
- Stworzenie konceptów prac zachowawczych w trzech miejscach (drzewa/krzewy, warzywa, rośliny ozdobne, zwierzęta użytkowe)
- Stworzenie konceptów ekonomicznych
- Stworzenie konceptów social-marketingowych i edukacyjnych
- Wybór potencjalnych miejsc na siedziby
- Poszukanie możliwości wsparcia (UE/INTERREG, wsparcie w ramach programów narodowych i landowych, fundacje, przedsiębiorstwa przemysłu rolniczego i spożywczego)
- Opracowanie wniosku czy wniosków o wsparcie

Okres czasu: 2011 – 2012

Samodzielny projekt wstępny: Potencjały bioróżnorodności w Regionie Pomerania:

- rejestracja stanu starych/rzadkich odmian roślin użytkowych i ras zwierząt użytkowych
- rejestracja przedsiębiorstw rolniczych i ogrodniczych jak również stowarzyszeń i osób indywidualnych, angażujących się w zachowanie starych/rzadkich odmian roślin użytkowych i ras zwierząt użytkowych

Okres czasu: 2011 – 2012

Życzenia dot. kooperacji

- Osoby i/lub organizacje w Polsce i Północnej Brandenburgii zainteresowane utworzeniem i prowadzeniem jednej z siedzib Centrum, z którymi wspólnie składane będą wnioski i realizowany będzie projekt,
- Osoby i organizacje zainteresowane udziałem w merytorycznych pracach projektowych

Kontakt

- o dr Silke Kleinhückelkotten
ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung (Büro Nord-Ost)
Dorfstr. 33, D 17398 Bugewitz
silke.kleinhueckelkotte@ecolog-institut.de

- Elzbieta Kowalska
Urząd Miejski w Lipianach
PL 74-240 Lipiany, Plac Wolności
el.kowalska@op.pl
- dr H.-Peter Neitzke
Appelbom e.V.
Dorfstr. 37, D 17398 Bugewitz
info@appelbom

Język komunikacji

D, GB, PL

Publikation: Naturschutz durch Landnutzung

Ziele und Nutzen

Warum geht die Artenvielfalt in der Kulturlandschaft stetig zurück, und was kann im Einzelnen getan werden, um gefährdete Arten auf Nutzflächen zu erhalten?

Seit 1996 führen wir ehrenamtlich Dauerversuche / Monitoring zur Artenvielfalt auf landwirtschaftlich genutzten Flächen in der Region durch (ca. 3.500 ha Acker und Gründland in UER und OVP).

Für alle Samenpflanzen und ausgewählte Tiergruppen haben wir die Reaktion auf verschiedenste Nutzungsmethoden erfasst und systematisiert. Aus diesem Datenmaterial entwickeln wir gegenwärtig eine Entscheidungshilfe für Landwirte und Naturschützer, um mit gesicherten Methoden tatsächliche Erfolge beim Artenschutz in der Kulturlandschaft erzielen zu können. Wichtig ist uns, dass die Ergebnisse für jeden Interessenten nutzbar sind, also vom skeptischen Bauern über die neutrale Verwaltung bis zum engagierten Biologen. Deshalb sind verschiedene Ansätze enthalten:

- Suche geeigneter Bewirtschaftungsmethoden von einer Art ausgehend
- Suche geeigneter Bewirtschaftungsmethoden von Artengruppen ausgehend
- Suche geeigneter Bewirtschaftungsmethoden von Biotoptypen ausgehend
- Darstellung der verschiedenen Bewirtschaftungsmethoden mit ihren Auswirkungen auf Biotope, Lebensgemeinschaften und einzelne Arten.

Es kann also sowohl von der technologischen Seite als auch von den verschiedenen fachlichen Hierarchieebenen erkannt werden, was bei welcher Nutzung mit den wesentlichen Arten auf der Fläche passiert. Die Bewirtschaftungsmethoden sind dabei in ihre modularen Bestandteile gegliedert, um den Landnutzern die Möglichkeit kleiner Veränderungen mit positiver Wirkung aufzuzeigen (Nutzungsintensitäten, -termine, Fruchtfolgen, Düngungsmethoden, Tierbesatz usw.).

Geplante Arbeiten / Zeitraum

Die Publikation erfordert eine konzentrierte und finanzierte Arbeitsphase, welche ehrenamtlich nicht zu bewältigen ist.

- Abschließende Untersuchungen 2. -3. Quartal 2011
- Redaktionelle Endfassung 4. Quartal 2011
- Druck und Veröffentlichung 4. Quartal 2011 oder Anfang 2012

Kooperationswünsche

Verlag

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Publikacja: Ochrona przyrody poprzez użytkowanie ziem/gruntów

Cele i korzyści

Dlaczego różnorodność gatunków w krajobrazie kulturowym wciąż spada i co można w danej sytuacji zrobić, aby zachować zagrożone gatunki na powierzchniach użytkowych?

Od 1996 roku, działając społecznie prowadzimy ciągłe doświadczenia / monitoring różnorodności gatunków na rolniczo użytkowanych powierzchniach regionu (ok. 3.500 ha pól i powierzchni zielonych w powiatach UER i OVP). Dla wszystkich roślin nasiennych oraz wybranych grup zwierząt zarejestrowaliśmy i usystematyzowaliśmy reakcje na najróżniejsze metody użytkowania. Z tego materiału danych opracowujemy obecnie pomoc podejmowania decyzji przez rolników oraz osoby zajmujące się ochroną środowiska, aby dzięki zapewnionym metodom rzeczywiście możliwe było osiągnięcie sukcesów w ochronie gatunków krajobrazów kulturowych. Istotne dla nas jest przy tym to, aby wyniki były przydatne dla wszystkich osób nimi zainteresowanych – a więc począwszy od sceptycznych chłopów, poprzez neutralną administrację aż po zaangażowanego biologa.

Dlatego istnieje kilka założeń:

- poszukiwanie właściwych metod gospodarowania – wychodząc od jednego gatunku
- poszukiwanie właściwych metod gospodarowania – wychodząc od grup gatunków
- poszukiwanie właściwych metod gospodarowania – wychodząc od typów biotopów
- przedstawienie różnych metod gospodarowania wraz z ich wpływem na biotopy, wspólnoty życia oraz poszczególne gatunki.

Tak więc - zarówno od strony technologicznej jak i z różnych fachowych poziomów hierarchii można zaobserwować, co podczas danego użytkowania dzieje się z podstawowymi gatunkami na powierzchni.

Metody gospodarowania są przy tym podzielone na swoje modułowe części składowe, aby wskazać osobom użytkującym ziemię możliwość małych zmian z pozytywnymi skutkami (intensywność użytkowania, terminy użytkowania, kolejność plonów, metody nawożenia, liczba zwierząt/ha itd.).

Zaplanowane prace / okres ich realizacji

Publikacja wymaga skoncentrowanej i sfinansowanej fazy roboczej, której nie da się przeprowadzić pracując społecznie.

- Badania podsumowujące w 2-3 kwartale 2011 roku
- Redakcyjna wersja ostateczna – 4 kwartał 2011 roku
- Druk i opublikowanie – 4 kwartał 2011 roku lub początek 2012 roku

Życzenia dot. kooperacji

wydawnictwo

Kontakt

- o Peter Markgraf
Guter Heinrich GbR
Ausbau 04, OT Waldeshöhe, D 17309 Jatznick
guterheinrich@aol.com

Teilnehmer

Aßmus	Kathrin		Appelbom e.V.
Baier	Bettina		BUND Mecklenburg-Vorpommern
Baier	Herrmann		Landesamt für Umwelt, Naturschutz und Geologie Mecklenburg-Vorpommern (a.D.)
Becker	Rainer	Dr.	Appelbom e.V.
Blank	Christof		Verein zur Erhaltung und Rekultivierung von Nutzpflanzen in Brandenburg e.V.
Czubachowski	Tomasz		Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
Dyki	Wiesława		Deutsche Bundesstiftung Umwelt
Egelmeers	David		Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Faust	Evelyn		NABU e.V. Blumberger Mühle
Filipowicz	Renata		Übersetzungsbüro
Fock	Theodor	Prof.	Hochschule Neubrandenburg
Geldner	Andrea		FH Eberswalde
Głodowska-Morawska	Ewa		Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
Gruber	Nenya		Humboldt-Universität, Berlin
Gruszczyński	Marek Jan		Kayak Szczecin
Gruszka	Piotr	Dr.	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Grzegorzczyk	Radosław		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Grzejszczak	Grzegorz		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Halicki	Wojciech	Dr.	Instytut Ekologii Stosowanej
Hässelbarth	Rolf-Peter		Gemeinsames Technisches Sekretariat Interreg IVA
Holz	Rainer	Dr.	Staatliches Amt für Landwirtschaft und Umwelt Mecklenburg-Vorpommern
Janicka	Dorota		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Kasten	Joachim	Dr.	Hochschule Neubrandenburg
Kleinhückelkotten	Silke		ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung
Kowalska	Elzbieta		Urząd Miejski w Lipianach
Krüger	Astrid		Staatliches Amt für Landwirtschaft und Umwelt Mecklenburg-Vorpommern
Laschewski	Lutz	Dr.	Neustrelitz
Lemke	Daniel		Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku
Lohner	Herbert		BUND Brandenburg
Markgraf	Peter		Guter Heinrich GbR
Migdalska	Blandyna		Polski Klub Ekologiczny
Neitzke	H.-Peter	Dr.	Appelbom e.V., ECOLOG-Institut für sozial-ökologische Forschung und Bildung
Osenkowski	Adam		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Pajakowski	Jarosław	Dr.	Zespół Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego, Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisty
Pelc	Irmina		Fundacja im Stanisława Karłowskiego
Pfeiffenberger	Matthes		Hochschule Neubrandenburg
Pietzko	Martin		Ueckermünde
Przybylak	Karol		Stowarzyszenie Dla Dawnych Odmian i Ras
Sigiel-Dopierala	Anna		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Strohm	Renate	Dr.	Agentur für LandEntwicklung und LandErlebnis
Suchta	Agata		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Vögel	Rudolf		Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz Brandenburg
Weichbrodt	Dirk		Naturpark Insel Usedom, NABU Usedom e.V.
Witzel	Simone		Hochschule Neubrandenburg
Wlucka	Katrin		Eberswalde
Zander	Matthias	Dr.	Humboldt-Universität, Berlin
Zdun	Arkadiusz		Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Zimmermann	Frank		Wolgast
Zyskowski	Dawid		Federacja Zielonych Gaja

Uczestnicy